

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

868

Vragen van het lid **Van den Hul** (PvdA) aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over *de verwoesting van de Amazone in Brazilië* (ingezonden 5 juli 2019).

Antwoord van Minister **Kaag** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking), mede namens de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (ontvangen 28 november 2019). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2018–2019, nr. 3512.

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel «Amazon destruction accelerates 60% to one and a half soccer fields every minute»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Wat weten we van de inzet van president Bolsonaro om het economische potentieel van de Amazone te benutten? Kunt u dit beleid nader toelichten?

Antwoord 2

President Bolsonaro meent dat het economisch potentieel van de Amazone meer benut zou moeten worden dan onder vorige Braziliaanse regeringen het geval was. Hij spreekt zich hier regelmatig over uit en heeft ook enkele maatregelen genomen die kunnen bijdragen aan het verlagen van institutionele barrières voor verdere economische ontwikkeling van het Amazonegebied. Er zijn op dit terrein verschillende krachten aan het werk binnen de Braziliaanse regering en instituties, met uiteenlopende visies en belangen, wat nog niet heeft geresulteerd in eenduidig beleid.

Nederland oefent, samen met EU-partners, druk uit op Brazilië, gericht op beter beleid en sterkere handhaving van milieuwetgeving. Daarnaast kunnen wij Brazilië wijzen op zijn internationale milieuverplichtingen, waaronder die in het kader van het Klimaatakkoord van Parijs en het VN Verdrag inzake Biologische Diversiteit (CBD). Duurzaam bosbeheer, met een geïntegreerde aanpak met gelijkwaardige aandacht voor ecologische, economische en

¹ https://amp.cnn.com/cnn/2019/07/02/americas/amazon-brazil-bolsonaro-deforestation-scli-intl/index.html?__twitter_i

sociale aspecten, is uitgangspunt van het Nederlandse beleid. Daarbij moet oog zijn voor het systeem als geheel, de circulariteit ervan en het inzicht dat voeding, landbouw en ecologische duurzaamheid nauw met elkaar samenhangen. Brazilië zou deze uitgangspunten ook moeten hanteren.

Vraag 3

Hoe duidt u de in het artikel opgetekende opmerking van de heer Rittl van het NGO-netwerk «Observatorio do Clima» (Climate Observatory) dat ook Europese landen middels hun (handels)relaties met Brazilië bijdragen aan de verwoesting van de Amazone? Hoe duidt u de rol van Nederland daarin?

Antwoord 3

In de EU Mededeling over het tegengaan van ontbossing, die de Europese Commissie op 23 juli jl. heeft gepubliceerd², erkent de EU dat de Europese markt vraag naar agrarische grondstoffen invloed heeft op ontbossing in tropische gebieden en dat meer actie nodig is om deze impact terug te dringen. Op dit moment is een deel van de Europese import van agrarische producten uit de Amazone en omliggende gebieden al aantoonbaar duurzaam en ontbossingsvrij. Helaas blijft de vraag in de EU naar deze duurzame producten echter nog achter. We werken om de verduurzaming van de productie in Brazilië te vergroten. In de Mededeling worden opties genoemd hoe de marktmacht van de EU in te zetten voor het voorkomen van ontbossing.³ Deze opties zullen de komende maanden verder worden uitgewerkt. Het kabinet zet zich samen met diverse belanghebbenden en in samenwerking met Brazilië in voor verdere verduurzaming van zowel productie als consumptie van deze producten in eigen land en in EU-verband, onder andere via het *Amsterdam Declarations Partnership*. Ook brengt de Nederlandse regering haar zorgen over de weer toenemende ontbossing in de Amazone, en ook daarbuiten, geregeld over bij Braziliaanse gesprekspartners, op diverse niveaus, zowel in bilateraal als multilateraal verband.

Vraag 4, 5, 6

Deelt u de opvatting dat handeldrijven in een land waarvan de president een beleid voert dat indruist tegen internationale richtlijnen ten aanzien van mensenrechten en milieustandaarden, een extra grote verantwoordelijkheid neerlegt bij zowel het Nederlandse bedrijfsleven als de Nederlandse overheid om er zorg voor te dragen dat die richtlijnen alsnog worden nageleefd? Zijn de voorlichting en het verwachtingspatroon richting Nederlandse bedrijven aangepast sinds het beleid van president Bolsonaro realiteit is geworden in Brazilië? Zo ja, kunt u dit nader toelichten? Zo nee, waarom niet?

Op welke wijze houdt u er toezicht op dat Nederlandse bedrijven niet (in)direct betrokken zijn bij de verwoesting van de Amazone?

Antwoord 4, 5, 6

Het kabinet verwacht van Nederlandse bedrijven dat zij ondernemen volgens de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (OESO-richtlijnen). Dat beleid is niet veranderd sinds Bolsonaro president is geworden. Op basis van deze richtlijnen wordt van bedrijven met een internationale waardeketen verwacht dat zij daadwerkelijke en potentiële risico's op negatieve gevolgen van hun activiteiten, producten of diensten voor mens en milieu in kaart brengen en deze risico's voorkomen of mitigeren en hierover rekenschap afleggen. Het voldoen aan wettelijke standaarden in productielanden is hierbij niet afdoende.

De toepassing van de OESO-richtlijnen geldt ook voor bedrijven waarvan de waardeketens zich uitstrekken tot in Brazilië en omvat het thema ontbossing. De Nederlandse ambassade in Brazilië draagt het IMVO-beleid actief uit, zowel richting Nederlandse bedrijven als naar Braziliaanse belanghebbenden. Nederlandse bedrijven kunnen onder andere een beroep doen op de Nederlandse vertegenwoordigingen in Brazilië, de Rijksdienst voor Ondernemingen

² https://ec.europa.eu/info/files/communication-2019-stepping-eu-action-protect-and-restore-worlds-forests_

³ Uw Kamer is inmiddels per BNC-fiche geïnformeerd over het kabinetsstandpunt over deze Mededeling.

mend Nederland (RVO) en het Ministerie van Buitenlandse Zaken voor informatie over IMVO-risico's bij het zakendoen in Brazilië. Het is de verantwoordelijkheid van een bedrijf zelf om IMVO-risico's in kaart te brengen en maatregelen te treffen bij eventuele betrokkenheid bij misstanden. Actief toezicht op de toepassing van de richtlijnen door Nederlandse bedrijven, en specifiek met betrekking tot eventuele betrokkenheid bij ontbossing van de Amazone, is niet voorzien. Betrokken partijen kunnen een melding van vermeende niet-naleving van de OESO-richtlijnen indienen bij het Nationaal Contactpunt voor de OESO-richtlijnen (NCP). Het contactpunt biedt bemiddeling aan tussen betrokken partijen.

Er zijn met het bedrijfsleven afspraken gemaakt over verduurzaming van waardeketens, zowel in IMVO-convenanten als in sectorafspraken die gericht zijn op ontbossingsvrije grondstoffen, zoals palmolie, soja en cacao. Specifiek voor hout is de EU Houtverordening van toepassing. Deze Verordening houdt in dat een marktdeelnemer die voor het eerst hout op de EU-markt brengt, bijvoorbeeld uit Brazilië, verplicht is een stelsel van zorgvuldigheidseisen toe te passen (*due diligence*) om aan te tonen dat het hout legaal is gekapt en geëxporteerd. Op naleving van deze Verordening wordt toegezien door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Marktdeelnemers moeten garanties geven over de legale herkomst van hun producten door een stelsel van zorgvuldigheidseisen toe te passen. Gelet op de situatie in Brazilië ten aanzien van illegale kap dienen bedrijven zich ervan te vergewissen dat de informatie uit documentatie afdoende wordt onderbouwd, bijvoorbeeld door onafhankelijke audits of *chain of custody* certificering.

Vraag 7

Gaat het zogenaamde Mercosur-handelsverdrag impact hebben op de Amazone in Brazilië? Zo ja, op welke wijze? Zo nee, waar baseert u dat op?

Antwoord 7

Op 28 juni is een politiek akkoord bereikt tussen de Europese Commissie en de Mercosur-landen (Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay). De mogelijke effecten op het milieu van toegenomen exportproductie worden momenteel door de Europese Commissie in een Sustainability Impact Assessment (SIA) in kaart gebracht. Het is de verwachting dat de definitieve SIA begin 2020 wordt gepubliceerd. Het kabinet zal de balans opmaken van de voor- en nadelen van het EU-Mercosur Associatieakkoord als alle daartoe noodzakelijke stukken beschikbaar zijn. De uitkomsten van de SIA zullen hierin worden meegenomen. De Europese Commissie heeft aangegeven het definitieve akkoord niet eerder dan in november 2020 ter besluitvorming voor te leggen aan de Raad.

Vraag 8

Deelt u de opvatting dat de Europese Unie er alles aan moet doen om te voorkomen dat de verwoesting van de Amazone onder Bolsonaro's bewind de komende maanden en jaren, voortschrijdt? Welke mogelijkheden ziet u hiertoe?

Antwoord 8

Nederland zal actief aandacht blijven vragen, zowel bilateraal als in EU-verband, voor het belang van het tegengaan van ontbossing in de Amazone. Een moeilijkheid daarbij is dat duidelijke internationale normen voor ontbossing, waar ook Brazilië aan gebonden is, ontbreken. Er is echter een toenemende internationale consensus dat bossen van grote waarde zijn voor het afremmen van klimaatverandering, het behoud van biodiversiteit, duurzaam land- en waterbeheer en het behoud van landbouwproductiviteit voor de lange termijn. Het is dus in het belang van zowel de EU als Brazilië zelf om de voortschrijdende ontbossing in de Amazone terug te dringen. Nederland is de dialoog met de Braziliaanse overheid op het gebied van landbouw, duurzaamheid en klimaat aan het intensiveren. Ook werkt Nederland aan versterkte samenwerking met Brazilië en Europese partners om de doelen van economische ontwikkeling, verduurzaming van de landbouwproductie en behoud van extreem waardevolle bossen en biodiversiteit in de Amazone (en daarbuiten) te bereiken. Nederland en de EU hebben Brazilië op dit terrein veel te bieden, bijvoorbeeld op het gebied van kennis en technologie, maar ook als belangrijke handelspartner. Het eerder

genoemde handelsakkoord tussen de EU en Mercosur, en de onlangs verschenen Mededeling van de Europese Commissie met betrekking tot versterkte EU-actie tegen ontbossing, bieden kansen om deze samenwerking verder vorm te geven.